Джоан Дідіон

Прощавай це все

How many miles to Babylon?

Three score miles and ten —

Can I get there by candlelight?

Yes, and back again —

If your feet are nimble and light

You can get there by candlelight.

Легко побачити початок, важче бачити кінець. Я пригадую зараз, з ясністю, від якої стискаються нерви на шиї, коли Нью-Йорк почався для мене, але не можу схопити момент, коли він закінчився, ніяк не можу продертися крізь невизначеність, другі спроби, підупале прагнення саме того місця на сторінці, де героїня вже не так оптимістично налаштована, як бувало раніше. Коли я вперше побачила Нью-Йорк, мені було двадцять, було літо, і я вийшла з DC-7 на старому тимчасовому летовищі в Ідлвуді у новій сукні, яка виглядала дуже стильно у Сакраменто, але суттєво менш стильною в цей момент, навіть на старому тимчасовому летовищі в Ідлвуді, і тепле повітря пахло пліснявою, і якийсь інстинкт, запрограмований всіма фільмами, які я колись бачила, і всіма віршами, які я колись читала про Нью-Йорк, сказав мені, що все відтепер ніколи не буде так, як раніше. Та й не було. Трохи згодом в музичних автоматах на Верхньому Іст-Сайді звучала пісня: "Де ж та школярка, якою я була", — і пізньої ночі я сама з цього дивувалася. Тепер я знаю, що майже кожен дивується з чогось подібного рано чи пізно, і немає значення, чим він або вона займаються, але однією із суперечливих переваг часу, коли

тобі 21 чи навіть 23 роки, є переконання, що нічого подібного — хай би які докази свідчили протилежне — ні з ким раніше не траплялося.

Звичайно, це могло би бути якесь інше місто, могли бути інші обставини та інший час, я могла би бути іншою, міг бути Париж або Чикаго або навіть Сан-Франциско, але оскільки я говорю про себе, то говоритиму про Нью-Йорк. Тої першої ночі я відчинила вікно в автобусі, що прямував до міста, та вдивлялася в обриси на горизонті, але все, що я могла побачити — сміття Квінсу та великі літери, які промовляли: "ЦЕЙ РЯД ДО ТУНЕЛЮ НА МІДТАУН", а потім каскад літньої зливи (і навіть це видавалося знаковим та екзотичним, адже я приїхала з Заходу, де не було літніх злив), а наступні три дні я сиділа закутана у ковдри в готельному номері з увімкненим на два градуси за Цельсієм кондиціонером, намагаючись викараскатися із застуди й гарячки. Мені не спадало на думку викликати лікаря, адже я не знала жодного, і хоча мені все ж спадало на думку зателефонувати на рецепцію і попросити вимкнути кондиціонер, я так і не зателефонувала, бо ж не знала, скільки чайових давати, коли хтось прийде — чи хтось колись був настільки молодим? Хтось таки був — я тут для того, аби засвідчити це. Все, що я могла тоді робити, це розмовляти по міжмісту з хлопцем, з яким, як я вже знала, не одружуся навесні. Я залишатимусь у Нью-Йорку, казала я йому, лише шість місяців, з мого вікна видно Бруклінський міст, казала я. Як виявилося, це був міст Тріборо, і залишилася я на вісім років.

***

Коли оглядаюся назад, мені здається, що ці дні, коли я ще не знала назв усіх мостів, були щасливішими за ті, що прийшли опісля, але, можливо, ви самі побачите згодом. Почасти те, що я хочу розповісти вам — як це, бути молодою у Нью-Йорку, як шість місяців перетворюються на вісім років із оманливою легкістю розмитих кадрів, адже саме так я бачу ці роки зараз, у довгій послідовності сентиментальних напливів та старомодних комбінованих кадрів — фонтани хмарочоса Сіґрем розсипаються сніжинками, я входжу у двері двадцятирічною, двері

обертаються за мною, я виходжу значно старшою і на іншій вулиці. Але насамперед хочу пояснити вам, а водночас, можливо, й собі, чому я більше не мешкаю у Нью-Йорку. Часто кажуть, що Нью-Йорк — місто тільки для дуже багатих і дуже бідних. Значно рідше кажуть, що Нью-Йорк також, принаймні для тих, хто прибув звідкіля-небудь, — місто тільки для дуже молодих.

Я пригадую, якось холодного ясного грудневого вечора у Нью-Йорку я пропонувала приятелю, який скиглив, що засидівся задовго на одному місці, піти зі мною на вечірку, де треба сподіватися, запевняла я із захопленим ентузіазмом своїх 23 років, "нових облич". Він реготав буквально до задухи, мені довелося опустити вікно в таксі та плескати його по спині. "Нові обличчя, — зміг він врешті промовити, — не кажи мені про нові обличчя". Виявилося, що коли останнього разу він пішов на забаву, де йому обіцяли "нові обличчя", в кімнаті було п'ятнадцять осіб, і він вже встиг переспати з п'ятьма жінками і лише двом з присутніх чоловіків не був винен гроші. Я сміялася разом з ним, але саме почав падати перший сніг, вздовж Парк Авеню, куди тільки досягав погляд, виблискували білим і жовтим великі різдвяні ялинки, я була у новій сукні, і мине ще багато часу, поки я дійду розуміння, у чому саме мораль цієї історії.

Мине ще багато часу, тому що, простіше кажучи, я була закохана у Нью-Йорк. Я не маю на увазі "закохана" у посполитому значенні цього слова, йдеться про те, що я була закохана у це місто так, як закохуються у першу людину, яка вас торкається, і ви вже ніколи не кохатиме саме так знову. Я пам'ятаю, як йшла 62-ою вулицею, було надвечір'я тої першої весни, чи другої весни — вони всі були однакові певний час. Я спізнювалася на зустріч із кимось, але таки зупинилася на Лексінґтон Авеню купити персик, я стояла на розі і їла персик, і знала, що приїхала із Заходу і потрапила у казку. Я могла відчувати смак персика та відчувати м'яке повітря з решітки метро довкола своїх ніг, відчувати запах бузку і сміття, і дорогих парфумів, і я знала, що за це рано чи пізно доведеться платити — тому що я цьому всьому не належу, я не тутешня — але ж коли вам 22 або 23, ви собі думаєте, що згодом у

вас буде високе емоційне сальдо і можливість сплатити за будь-якими розцінками. Я все ще вірила у можливості, все ще зберігала відчуття, таке притаманне Нью-Йорку, що щось надзвичайне може трапитися будь-якої хвилини, будь-якого дня, будь-якого місяця. Я заробляла лише 65 чи 70 доларів на тиждень ("Довірся Гетті Карнеґі", — радив мені без найменшого натяку на іронію редактор журналу, в якому я працювала), так мало, що в деякі тижні доводилося купувати продукти в кредит у гастрономі універмагу "Блумінґдейлз" — факт, який я не згадувала у своїх листах до Каліфорнії. Я ніколи не казала батькові, що мені потрібні гроші, тому що він би мені їх надіслав, і я би ніколи не довідалася, чи здатна заробити їх сама. В ті часи заробляти собі на життя здавалося мені грою із випадковими, але непорушними правилами. І за винятком особливого року зимових вечорів — скажімо, пів на сьому у районі 70-х вулиць, коли вже темно і зимно від різкого вітру з ріки, коли я бігла на автобус і заглядала дорогою у яскраво освітлені вікна кам'яниць з пісковику, бачила кухарів, які працюють у чистеньких кухнях і уявляла, як жінки запалюють свічки поверхом вище, а ще вище поверхом — як купають красивих дітей — за винятком таких вечорів, я ніколи не почувалася бідною; у мене було відчуття, що якби мені потрібні були гроші, я завжди могла би їх здобути. Я могла би на замовлення агенцій писати колонку для підлітків під псевдо "Дебі Лін", або займатися контрабандою золота в Індію, або стати 100-доларовою дівчиною за викликом — це все не мало значення.

Нічого не можна було втратити остаточно, усього можна було досягнути. Просто-таки за будь-яким рогом можна знайти щось надзвичайне і цікаве, щось, чого я раніше не бачила, не робила, не знала. Я могла піти на вечірку і зустріти когось, хто називав себе паном Емоційно-Привабливим і очолював Інститут Емоційної Привабливості, або з Тіною Онасіс Бленфорд, або випинка з Флориди, який вчащав на щось, що він називав "Великою Співдружністю" вісі "Соуфгемптон — Ель Морокко" ("У мене серйозні зв'язки у Великій Співдружності, зозулько" — міг він сказати мені за листовою капустою на своїй орендованій величезній терасі), або вдову солерного короля з гарлемського базару, або продавця фортепіано з Бон-Терр, штат Міссурі, або когось, хто вже

двічі нажив і спустив статки у Мідленді, штат Техас. Я могла давати обіцянки собі та іншим, і мені належав весь час світу, аби дотримати їх. Я могла не спати цілу ніч і робити помилки, але нічого мені не рахувалося.

Бачите, в Нью-Йорку я була у дивній ситуації: мені ніколи не спадало на думку, що я там живу реальним життям. У моїй уяві я завжди лишалася тільки на кілька місяців, тільки до Різдва, або до Великодня, або до першого теплого травневого дня. Саме тому мені найкомфортніше було в компанії вихідців з Півдня. Їм, здається, велося у Нью-Йорку так само, як мені, вони залишили свої рідні місця на невизначений час, зовсім як як, не схильні продумувати майбутнє, тимчасові вигнанці, котрі завжди знали, коли рейс на Новий Орлеан або Мемфіс, або Річмонд, або, як у моєму випадку, Каліфорнію. Той, хто завжди живе з розкладом літаків у шухляді, існує за трохи іншим календарем. Різдво, наприклад, було важким часом. Інші могли здолати це, вирушивши до Стоув, або за кордон, або до мами в Коннектикут; ті з нас, хто вважав, що живе деінде, проводив його замовляючи та скасовуючи бронювання авіаквитків, чекаючи на рейси, які затримувалися через погоду, ніби це був останній літак з Лісабону в 1940, і нарешті втішаючи один одного, ті з нас, хто залишався, з апельсинами, сувенірами, вудженими устрицями, як у дитинстві, збиралися докупи, колоністи в далекім краю.

Ким ми власне і були. Не впевнена, що будь-хто, хто виріс на Сході, може збагнути, чим Нью-Йорк, ідея Нью-Йорку є для тих з нас, хто приїхав з Заходу або з Півдня. Для дитини зі Сходу, зокрема для дитини, яка завжди мала дядька на Волл-Стріт і провела кілька сотень субот спочатку в дитячому універмазі "Шварц", приміряючи мешти в "Бесті", а згодом, чекаючи під Білтморським годинником і танцюючи під Лестера Лейніна, Нью-Йорк — це просто місто, хай і мегаполіс, приємне місце, в якому живуть люди. Але для нас, тих, хто приїхав з місць, де ніхто й не чув про Лестера Лейніна, а Ґранд Сентрал Стейшн була суботньою радіопрограмою, де Волл-Стріт і П'ята Авеню, і Медісон Авеню були взагалі не конкретним місцем, а лише абстракцією ("Гроші", "Висока

мода", "Торгаші"), Нью-Йорк не був просто містом. Він був натомість безмежно романтичною ідеєю, таємниче осереддя всього кохання, грошей і влади, він весь був сяйвом і плинністю мрії. Думати про те, щоб "мешкати" у ньому, означало би принизити це диво повсякденністю; ніхто ж не "мешкає" у Ксанаду.

Взагалі-то мені було дуже важко зрозуміти тих молодих жінок, для яких Нью-Йорк не був просто таки ефемерним Есторілем, натомість реальним місцем, кобіт, які купували тостери, встановлювати нові шафки у своїх помешканнях, думали про якесь резонне майбутнє. Я ніколи не купувала жодних меблів у Нью-Йорку. Згрубша рік я мешкала у чужих помешканнях; згодом я мешкала в районі 90-х вулиць, у помешканні, повністю вмебльованому речами, взятими на зберігання в колеги, від якого пішла дружина. Коли я залишила квартиру на 90-х вулицях (це було коли я лишала все, коли все пішло шкереберть), то все в ній і покинула, навіть свої зимові речі та мапу округу Сакраменто, яку повісила у спальні, аби вона нагадувала мені, хто я. І переїхала у чернечі чотирикімнатні апартаменти на 75-ій вулиці. "Чернечі", можливо, заголосно сказано, мається на увазі якийсь стильний аскетизм; аж допоки я вийшла заміж і мій чоловік привіз якісь меблі, у всіх цих чотирьох кімнатах взагалі нічого не було, окрім дешевого подвійного матрацу, пружинної канапи, замовленої по телефону в день, коли я вирішила переїхати, та двох французьких садових крісел, позичених колегою, який їх імпортував. (До мене зараз дійшло, що всі люди, яких я знала у Нью-Йорку, мали дивні та безнадійні додаткові заробітки. Вони імпортували садові крісла, які не дуже добре продавалися у "Hammacher Schlemmer", або намагалися втулити випрямовувачі волосся у Гарлемі, або писали під іншими іменами статті-викриття Синдикату Вбивць для недільних додатків. Думаю, ніхто з нас не був надто серйозним, і насправді переймався хіба найприватнішим у своєму житті.)

Все, що я колись зробила в тому помешканні, — повісила 50 ярдів жовтого театрального шовку вздовж вікон спальні, бо мала ідею, що від золотого світла мені стане ліпше, але в мене не дійшли руки правильно врівноважити штори, і все літо величезні полотнища прозорого

золотистого шовку видувало з моїх вікон, вони плуталися й мокли в післяполудневих грозах. Це був рік, мій двадцять восьмий рік, коли я зрозуміла, що не всі обіцянки будуть дотримані, що деякі речі таки є остаточними і безповоротними і що врешті-решт враховується все, кожна втеча та навіть пригальмовування, кожне слово, все.

***

До цього все ж і йшло, правда? Обіцянки? Тепер, коли Нью-Йорк повертається до мене, він приходить у спалахах галюцинацій, таких клінічно чітких, що мені часом хочеться, аби пам'ять продемонструвала те спотворення, яке їй так часто приписують. Довший час у Нью-Йорку я користувалася парфумами з назвою Fleurs de Rocaille, а потім L'Air du Temps, і тепер від найтоншого сліду якихось з них мені перемикає контакти на цілий день. Так само не можу чути запаху жасминового мила Henri Bendel, аби не провалюватися у минуле, або ту певну суміш прянощів, в якій варять раків. У чеському ганделику на 80-их вулицях, куди я колись зайшла скупитися, вони стояли бочками. Запахи, зрозуміло, відомий стимулятор пам'яті, але є й інші речі, які діють на мене так само. Синьо-білі смугасті простирадла. Коктейль вермут-cassis. Якісь вицвілі нічні сорочки, які були новими 1959 чи 1960, якісь шифонові шалики, які я купувала тоді ж.

Підозрюю, в багатьох з нас, хто був дуже молодим у Нью-Йорку, спалахують ті самі сцени на домашніх екранах. Я пам'ятаю, як сиділа у численних помешканнях з легким головним болем близько п'ятої ранку. У мене був колега, який не міг спати, і він знав інших, в кого була та сама проблем, і ми дивилися, як світлішає небо і пили по останній без льоду, а потім йшли додому рано-вранці, коли вулиці чисті й вологі (вночі падав дощ? ми ніколи не знали), поодинокі таксі кружляли зі ще увімкнутими фарами, і єдиним світлом було зелене й червоне зі світлофорів. Бари "Біла Троянда" відкривалися дуже рано; я пригадую, як чекала в одному з них щоб подивитися, як астронавт виходитиме у відкритий космос, чекала так довго, що коли це таки сталося, я спостерігала не за екраном телевізора, а за тарганом на кахлях підлоги.

Мені подобалися змарнілі деревця на Вашинґтон-сквер на світанку, чорно-біла монотонність Другої авеню, пожежні сходи та заґратовані вітрини, незвичні, порожні з цієї перспективи.

Воно відносно важко сваритися о пів на сьому або в сьомій ранку, зовсім без сну, що, мабуть, було однією з причин, чому ми не спали цілу ніч, і вона видавалися приємним відтинком доби. Вікна у помешканні на 90-х прикривалися віконницями, і я могла кілька годин спати, а потім йти на роботу. Я могла працювати після двох або трьох годин сну і байди кави з "Chock Full O'Nuts". Мені подобалося ходити на роботу, подобався заспокійливий і приємний ритм випуску журналу, подобалася систематична послідовність, з якою закривалися чотириколірні сторінки, потім двоколірні сторінки і чорно-білі сторінки, а потім і Продукт — не абстракція, а щось, що виглядало безтурботно ґлянцево, що можна було поставити на розкладку преси та відчути вагу в руках. Мені подобалися тонкощі гранок і макетів, подобалося працювати пізно ввечері, коли журнал йшов у друк, подобалося сидіти й читати "Variety", чекаючи, коли зателефонують з коректури. З мого офісу було видно через усе місто погодний сигнал на хмарочосі Mutual of New York і вогні, які по черзі спалахували літерами TIME і LIFE над Рокфеллер Плаза; це було для мене бентежною приємністю, як і тоді, коли я йшла центральними вулицями у рожевому світлі восьмої години ранніми літніми вечорами, розглядаючи все довкола — супниці Lowestoft у вітринах 57-ої вулиці, людей у вечірніх строях, які намагалися зловити таксі, дерева, які саме розпускалися пишним листям, сяйво неба, всі ці солодкі обіцянки літа і грошей.

Минуло кілька років, але я все ще не втрачала відчуття дива у Нью-Йорку. Я почала плекати його самотність, відчуття, що в будь-який момент нікому не треба знати, де я і що роблю. Я любила прогулюватися від Іст-Рівера до Гудзону і назад у прохолодні дні і Віліджем в теплі. Мій колега міг лишити мені ключі від свого помешкання у Вест-Віліджі, коли його не було в місті, й инколи я могла просто переїхати туди, тому що до того часу телефон починав діставати мене (як бачите, черва вже вразила троянду), а цей номер мало хто знав. Пам'ятаю день, коли

хтось, хто мав номер у Вест-Віліджі, зайшов за мною на ланч, ми обидва були з бодуна, я порізала палець, відкриваючи йому пиво і розревілася, і ми пішли в іспанський ресторан пити Криваву Мері та їсти ґаспачо, поки не стало ліпше. Мене тоді не гнітило почуття провини від проведення дня в такий спосіб, тому що я все ще мала всі дні на світі.

І навіть у ті пізніші часи мені все ще подобалося ходити на вечірки, всі вечірки, погані вечірки, вечірки в суботу ввечері, які влаштовували недавно одружені пари, що мешкали у Стайвезент-Тауні, вестсайдівські вечірки письменників-невдах, на яких подавали дешеве червоне вино і розмовляли про поїздки в Ґвадалахару, вечірки у Віліджі, на яких всі гості працювали у рекламних агенціях і голосували за Реформованих Демократів, прес-вечірки в Сардіз — найгірший різновид вечірок. Як ви вже встигли здогадатися, я була не з тих, хто користується чужим досвідом, і минуло насправді багато часу, поки я перестала вірити в нові обличчя і почала розуміти урок всієї цієї історії, який полягав у тому, що цілком можливо бути на Ярмарку занадто довго.

***

Мені важко сказати, коли саме я почала це розуміти. Єдине, що я знаю — було дуже погано, коли мені виповнилося 28. Усе, що мені казали, я, здавалося, вже чула раніше і більше не могла слухати. Я більше не могла сидіти в маленьких барах біля Ґранд-Сентрал і слухати, як хтось скаржиться на жінку, як вона не дала собі ради з прислугою, поки він спізнювався на потяг в Коннектикут. Мені більше не було цікаво слухати про аванси, які інші отримували від своїх видавців, про п'єси, в яких щось так не спрацьовувало в другому акті у Філадельфії, або про людей, які б мені неодмінно сподобалися, якби я пішла і зустрілася з ними. Я вже зустрічалася з ними, завжди. Були певні частини міста, яких мені довелося уникати. Я терпіти не могла верхню частину Медісон Авеню у будні зранку (це був особливо незручний випадок відрази, оскільки я мешкала просто в п'ятдесяти або шістдесяти футах на схід від Медісон), тому що я бачила жінок, як вигулювали йокширських тер'єрів і робили закупи у Gristede's, і в горлі мені піднімалося якесь

вебленівське обурення. Я не могла ходити на Таймз-сквер вдень, або в Нью-Йоркську Публічну бібліотеку без жодної причини. Одного дня я не могла зайти в магазин Schrafft's; наступного це міг бути який-небудь Bonwit Teller.

Я ображала людей, які були мені дорогими, і принижувала тих, хто не був. Я порвала з людиною, яка була найближчою з усіх. Я плакала доти, поки не перестала помічати різницю, коли я плачу, а коли ні, я плакала у ліфтах, таксі і в китайських пральнях, а коли я пішла до лікаря, він тільки сказав, ніби виглядає так, що в мене депресія, і мені варто показатися "фахівцеві". Він записав для мене ім'я та адресу психіатра, але я не пішла.

Замість того я вийшла заміж, що, як виявилося, було дуже добре, але невчасно, адже я все ще не могла ходити верхньою частиною Медісон Авеню вранці, все ще не могла розмовляти з людьми і все ще плакала у китайських пральнях. Я ніколи раніше не розуміла, що означає "відчай", і я не впевнена, що розумію зараз, але я розуміла того року. Звичайно, я не могла працювати. Я навіть не могла з достатньою впевненістю приготувати обід, вдома я просто сиділа у застиглій позі, поки мій чоловік не телефонував з офісу і не казав делікатно, що мені не треба перейматися обідом, що ми можемо просто зустрітися в пабі Michael's, або в Toots Shor's, або в Sardi's East. А потім одного ранку в квітні (ми одружилися у січні), він зателефонував і сказав, що хоче забратися з Нью-Йорка ненадовго, що він візьме відпустку за свій рахунок на пів року, щоб ми могли кудись поїхати.

Він сказав мені це три роки тому, і з того часу ми живемо в Лос-Анджелесі. Багато наших знайомих у Нью-Йорку вважають це дивацькою витівкою і, власне, кажуть нам це в очі. І немає прийнятної, немає адекватної відповіді на це, і тому ми даємо заздалегідь відомі, стандартні відповіді, відповіді, які дають всі. Я кажу, як важко нам було би "дозволити" собі жити в Нью-Йорку в цей момент, про те, що нам потрібний "простір". Я ж маю на увазі, що я була дуже молодою у Нью-Йорку, і в якийсь момент золотий ритм було втрачено, а я більше не

молода. Останнього разу я була у Нью-Йорку холодного січня, всі були хворі й втомлені. Багато з моїх старих знайомих переїхали в Даллас, або присіли на антабус, або купили ферму в Нью-Гемпширі. Ми пробули десять днів, а потім взяли квитки на денний рейс до Лос-Анджелеса, і дорогою з летовища додому тої ночі я бачила місяць над Тихим океаном, повітря пахло жасмином, і ми обоє знали, що більше немає сенсу тримати помешкання, яке ми все ще винаймали у Нью-Йорку. Були роки, коли я називала Лос-Анджелес узбережжям, але, здається, це було так давно.